יום טוב פרק רביעי ראש השנה לב.

וקבעיה בשמיה. למנותה עם שאר תקנותיו ולהכי תנא תשע תקעות: מתני' סדר ברכות אומר אבות וגבורות וקדושת היום ותוקע כו'. למנותה בשלש שלש שלש שלש בתפילת נקמן בפיוטין (דף לג.): גמ' רחמנא אמר אחיכר. בתפילת נברייתא לקמן: לימא תשע דהואיל ואשתני. מלכיות מזכרונות לענין תקיעה שאין תוקעין בהן אשתנו נמי לפחות מהן: כני אליס. ליטנא דתקיפי כמו ואת אילי הארץ לקח (יחזקאל יז): סבו לה'. הזכירו לפניו האימתים: מפני מה לא נאמר שבחון שבוח שבחי פסח כו הכתוב אחילה. והוא כא להזהיר על המלאכה שהיא עיקר וכך יפה לדרוש הואיל והוא לשון במקרא והשביתה לשונה לכולם: אני ה' אלהיכם. לענני ולגר תעוזב וסמיך ליה נחדש השביעי זכרון תרועה: אני ה' אלהיכם. הוא לשון אני אדון לכם: אף כאן בשופר. והיום תשע ברכות הן ואומרה בחמישית: ירד רבי יוחנן בן ברוקא לפני הסיבה. לפי שמצוה להתפלל בתקוע נמוך קחני ירד: כר' יוחנן בן נורי. דתמניתין: לא כך היו נוהגין ביבנה. בימי אבא כשהיתה סנהדרין שם: מתני' אין פוחתין מעשרה מלכיות כו': גמ' הגך דכתיב כהו הללוהו בתקע שופר. הגך דהללו אל בקדשו: כנגד עשרה הדברות. דכתיב בהו נמי שופרא) ולא שמעתיה אלא לאיתיה ביסוד רבינו יצחק בן יהודה: עשרה מאמרות שבעולם נברא בהן. בראשית השנה: בראשית נמי הוא. ואף על גב דלא כתיב ביה ויאמר יהי שמים כמאן דכתיב דמי דבאמירה נמי איברי ולא בידים דכתיב (תהלים לג) בדבר ה' שמים נעשו: היכי קאמי. האי דר' יוחנן בן נורי האי מכולם דקאמר אמאן קאי אתורה נביאים וכתובים קאי דהא מכולהו אמר כדתנן מתחיל בתורה ומשלים בנביא והכי קאמר אם אמר אלם מן התורה ושלם מן הנביאים ושלם מן הכתובים מכל אחת ואחת יצא ולא פליג אדרבנן אלא אחדא לאיתויי אמרי עשרה ואיהו אמר תשעה: או דלמא. האי ג' ג' אמלכיות וזכרונות ושופרות קאי אלא אלמלכיות ושלם לזכרונות ושלם לשופרות דהוו להו אחת מן התורה ואחת מן הנביאים ואחת מן הכתובים: לא יפחות משבע וכו'. ואי אלקא דעתך אלא מן התורה ושלם מן הנביאים ושלם מן הכתובים לכל (ג) אם כן אבע נמי אבע מן התורה ושבע מן הנביאים ושבע מן הכתובים הוה ליה רבי יוחנן בן נורי מוסיף: מתני' אין מזכירין זכרון כו': גמ'

מתחיל בתורה ומסיים בנביא. ולא"ת דבכל דוכתא משמע דבעינאי עדיף מכתובים דתאמר (מגילה דף לא.) כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים וה"ק קראי דכתיבי בכתובי בכרשא והדר בנביאי וי"ל משום דקראי דתהלים משני ואיוב קדמו לנביאים ומה שאמר שהוגים להלים בתורה דבעדינן כרבי יוסי דתמרינן בגמרא המשלים בתורה זרע ומשובח וכן היו ווחיקין עושין:

כשעת

וקבעיה רביה בשמיה: **מתני'** סדר ברכות אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עמהן ואינו תוקע קדושת היום ותוקע זכרונות ותוקע שופרות ותוקע ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים דברי ר' יוחנן בן נורי אמר לו ר"ע אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר למה הוא מזכיר רחמנא אמר אידכר אלא למה עשר לימא תשע דהואיל ואשתני אשתני תנו רבנן [6]מנין שאומרים אבות שנאמר [1]הבו לה' בני אלים ומנין שאומרים גבורות שנאמר הבו לה' כבוד ועוז ומנין שאומרים קדושות שנאמר [2]הבו לה' כבוד שמו השתחוו לה' בהדרת קדש ומנין שאומרים מלכיות וזכרונות ושופרות ר"א אומר דכתיב [3]שבתון זכרון תרועה מקרא קדש שבתון זה קדושת היום זכרון אלו זכרונות תרועה אלו שופרות מקרא קדש קדשהו בעשיית מלאכה אמר לו רבי עקיבא מפני מה לא נאמר שבתון שבות שבו פתח הכתוב תחילה אלא שבתון קדשהו בעשיית מלאכה זכרון אלו זכרונות תרועה אלו שופרות מקרא קדש זו קדושת היום מנין שאומרים מלכיות תניא רבי אומר [4]אני ה' אלהיכם (ו) ובחדש השביעי זו מלכות רבי יוסי בר יהודה אומר אינו צריך הרי הוא אומר [5]והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם שאין תלמוד לומר אני ה' אלהיכם ומה תלמוד לומר אני ה' אלהיכם זה בנה אב לכל מקום שנאמר בו זכרונות יהיו מלכיות עמהן והיכן אומרה לקדושת היום תניא [7]רבי אומר עם המלכיות אומרה מה מצינו בכל מקום ברביעית אף כאן ברביעית רשב"ג אומר עם הזכרונות אומרה מה מצינו בכל מקום באמצע אף כאן באמצע וכשקידשו ב"ד את השנה באושא ירד ר' יוחנן בן ברוקא לפני רשב"ג ועשה כר' יוחנן בן נורי אמר לו רבן שמעון לא היו נוהגין כן ביבנה ליום השני ירד רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי ועשה כר"ע אמר רשב"ג כך היו נוהגין ביבנה למימרא דרבי שמעון בן גמליאל כר' עקיבא ס"ל והא אמר ר"ע מלכיות עם קדושת היום אמר להו ורשב"ג אומר קדושת היום עם הזכרונות אמר להו א"ר זירא לומר שתוקעין למלכיות ליום השני ירד רבי חנינא מאי שני אילימא יו"ט שני למימרא דעברוה לאלול [8]והאמר רבי חנינא בר כהנא (ב) מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר אמר רב חסדא מאי שני ליום שני לשנה הבאה: **מתני'** [2]אין פוחתין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות ר' יוחנן בן נורי אומר [1]אם אמר ג' ג' מבולן יצא: **גמ'** הני עשרה מלכיות כנגד מי אמר [2](רבי) כנגד עשרה הלולים שאמר דוד בספר תהלים הלולים טובא הוו הגך דכתיב בהו [3]הללוהו בתקע שופר רב יוסף אמר כנגד עשרת הדברות שנאמרו לו למשה בסיני [4]ר' יוחנן אמר כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם הי נינהו ויאמר [5](ויאמר) דבראשית ט' הוו בראשית נמי מאמר הוא דכתיב [6]בדבר ה' שמים נעשו: ר' יוחנן בן נורי אומר אם אמר שלש שלש מכולן יצא: איבעיא להו היכי קתני שלש מן התורה שלש מן הנביאים ושלש מן הכתובים דהוו תשע ואיכא בינייהו חדא או דלמא אחד מן התורה ואחד מן הנביאים ואחד מן הכתובים דהויין להו שלש ואיכא בינייהו טובא ת"ש דתניא אין פוחתין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות ואם אמר שבע מבולן יצא כנגד שבעה רקיעים רבי יוחנן בן נורי אמר הפוחת לא יפחות משבע ואם אמר שלש מכולן יצא כנגד תורה נביאים וכתובים ואמרי לה כנגד כהנים לוים וישראלים אמר [7]רב הונא אמר שמואל הלכה כר' יוחנן בן נורי: **מתני'** [8]אין מזכירין [9](זכרון מלכות ושופר) של פורענות מתחיל בתורה ומשלים בנביא ר' יוסי אומר אם השלים בתורה יצא:

גמ'

מסורת הש"ס

א) מגילה יח:, ב) [תוספתא פ"ג ה"טן], ג) [ערל יט: וש"נ ע"ש] ביצה ו. כב:, ד) [ל"ל רבי לוי כ"פ במגילה כא: ובפיי דהכא], ה) מגילה כא:, ו) [ליתא במגילה], ז) [גי' הריטב"ק המגיהא אמר שמואל וגי' הרא"ש ר"ש אמר שמואל], ח) [מלכות זכרונות ושופרות כל"ל וכ"פ הרי"ף והרא"ש ובמפה שבירושלמי], ט) [שמות יט].

תורה אור השלם

1. נזמזמר לדוד הבו לה׳ בני אלים הבו לה׳ כבוד ועז: תהלים כט א
2. הבו לה׳ כבוד שמו השתחוו לה׳ בהדרת קדש: תהלים כט ב
3. דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש: ויקרא כג כד
4. ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקצרך ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יי אלהיכם: ויקרא כג כב
5. וביום שמחתכם ובמועדיכם וברא׳שי חדשיכם ותקעתם בחצצרות על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני יי אלהיכם: במדבר י י
6. הללוהו בתקע שופר הללוהו בנבל וכנור: תהלים קנ ג
7. בדבר יי שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם: תהלים לג ו

הגהות הב"ח

(ו) גמ' תניא רבי אומר אני ה' אלהיכם כתיב וכתיב: (ב) שם והאמר רבי חנינא בר כהנא אמר רב מימות עזרא: (ג) רש"י ד"ה לא יפחות כו' מן הכתובים לכל אחד ואחד ת"ל שבע נמי:

גליון הש"ס

מתני' סדר ברכות. עיין פנהנדרין דף מט ע"ב תוס' ד"ה אף:

רבינו חננאל

[מתני'] סדר ברכות אומר אבות וגבורות כו'. ואקשינן עלה לר' יוחנן בן נורי אם אינו תוקע למלכות למה מזכיר עשר מלכיות לכתחלה דאיעבד שלש, דתנן אין פותחין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות. ר' יוחנן בן נורי אמר אם אמר שלש שלש יצא.

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ג מהל' שופר הל' ז סמג עשין מב טור ש"ע תקפ"ז ס"ב תקל"ב סעיף ח:
לא ב טור תקפ"ז ס"ב קיג:
לב ג מיי' פ"ג מהל' שופר הלכה ח [וס"ב מהלכות תפלה הלכה ו] טוש"ע תקפ"ז ס"ד תקל"ב סעיף ד:
לג ד מיי' פ"ג מהלכות שופר ה"ח טור שם:
לד ה מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ה:

מוסף רש"י

הבו לה׳ בני אלים הזמירו לפניו את מילי הלכן (מגילה יז:). מימות עזרא ואילך. הלי דנקט מימות עזרא, משום דכמיני עברוהו, דכתיב בעזרא (נחמיה ח) ויביאו הספר, ובראש השנה משמתי מאמר הוא. דמשמתי נשמעים ונאמרן, אף הם כמאמר שנכתבו (מגילה כא: לגי' הב"ח).

רבינו חננאל (המשך)

עוד באו לפרש היאך סידורן. תניא ר' אומר קדושת היום שהיא אחה בתרתן אומרה עם המלכיות בברכה רביעית, מה מצינו כל מקום בשבתות ובימים טובים ברביעית, פירוש אבות וגבורות קדושת השם ואחריהן קדושת היום. וכיון שעמד רבי כר' עקיבא דמתניתין הלכתא כוותייהו. ואפי' רשב"ג דפליג על רבי אמר כר' עקיבא דמתניתין [שן]היו נוהגין ביבנה שתוקעין למלכיות. והא דתניא לשני ירד ר' חנניה בנו של ר' יוסי הגלילי ועשה כר' עקיבא, אוקמה רב חסדא מאי לשני לשנה הבאה. והלכה כר' עקיבא דאמר אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע, זכרונות ותוקע, שופרות ותוקע, ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים ושים שלום. ירושלמי ר' בא בשם ר' אבא ב"ר ירמיה בתפילה הוא אומר אלהי דוד ובונה ירושלים, ובנביא הוא אומר אלהי דוד ומצמיח קרן ישועה. יום של ראש השנה שחל להיות בשבת ר' אומר פותח בשבת [6] ותותם בשבת ויום טוב ביניהם, ר' יהודה בן פזי בשם ר' יהושע בן לוי הלכה כרבי. [מתני'] אין פותחין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות. הני עשר כנגד מי, כנגד עשרה הללו אל בקדשו כולל. רב יוסף אמר כנגד עשר דברות. ר' יוחנן אמר כנגד עשרה מאמרות, והן ויאמר ויאמר דבראשית, ובראשית נמי מן המניין, כי מאמר הוא, שנא' בדבר ה' שמים נעשו. ירושלמי הני עשר מלכיות כנגד עשר קילוסין שאמר דוד בהללויה הללו אל בקדשו וגו', עד כל הנשמה תהלל יה. עשרה זכרונות כנגד עשרה נידויים שאמר ישעיה רחצו הזכו. מה כתיב בתריה למדו היטב דרשו משפט אשרי חמרן לכי נא ונוכחה. י' שופרות כנגד (י' שופרות) [ז' כבשים] ופר ואיל ושעיר. ר' יוחנן בן נורי אמר אם אמר שלש [שלש יצא ואבעיא לן שלש] מן התורה שלש מן הכתובים ושלש מן הנביאים יצא דהוו להו ט' ואיכא ביניהן חדא, או דילמא אחת מן התורה אחת מן הנביאים ואחת מן הכתובים, ואיכא ביניהו שבע בכל אחת מהן. ת"ש דתניא ר' יוחנן בן נורי אומר לא יפחות משבע, ואם אמר שלש מכולן יצא כנגד תורה נביאים וכתובים. ואמרי לה כנגד כהנים לוים וישראלים. אמר שמואל הלכה כר' יוחנן בן נורי. ש"מ אחת מן [ה]תורה ואחת מן] הנביאים ואחת מן הכתובים, ומצאנוהו מפורש בתלמוד ארץ ישראל הוינן סברין מימר שלש מכל אחת ואחת, אשכח תני אפילו שלש מכולן יצא. [מתני'] אין מזכירין של פורענות

נימא הואיל ואשתני שאין תוקעין בהן כשם שתוקעין בזכרונות ובשופרות, כך אישתני מעשה, ולא איפריקא. ונדחו דברי ר' יוחנן מאחר שלא מצא תשובה. תנו רבנן מנין שאומרים אבות שנאמר הבו לה׳ בני אלים, כלומר בני הגדולים כדכתיב ואת אילי הארץ לקח. גבורות שנאמר הבו לה׳ כבוד ועוז. קדושות שנאמר הבו לה׳ כבוד שמו השתחוו לה׳ בהדרת קדש. ומנין שאומרים קדושת היום, הוא אתה בחרתנו מכל העמים, ומלכיות וזכרונות ושופרות, דתניא ר׳ אליעזר אומר שבתון זכרון תרועה וגו׳, שבתון זו קדושת היום כולל. אמר לו ר׳ עקיבא מפני מה לא נאמר שבתון שבות, שהרי בו פתח הכתוב תחילה, אלא שבתון שבות קדשהו בעשיית מלאכה, זכרון אלו זכרונות, תרועה אילו שופרות, מקראי קדש זו קדושת היום. ומנין שאומרים מלכיות עמהן, שנאמר והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם, (א׳) שאין ת״ל אני ה׳ אלהיכם ולמה עוד כתוב אני ה׳ אלהיכם, זה בנה אב כל מקום שנאמרו זכרונות יהיו מלכיות עמהן. הנה מצאנו מן התורה שצריך להזכיר זכרונות שופרות ומלכיות וקדושת היום.

(ו) עי׳ ביצה יז ע״ב.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com